

Pravidla chovu osmáků degu

Cílem tohoto textu je poskytnout zájemcům o chov osmáků v Českém svazu chovatelů, z. s. (dále jen ČSCH) závazná pravidla zájmového chovu osmáků, která by zajistila určitou úroveň chovu zvířat s ohledem na jejich životní pohodu a chovatelské cíle. Pravidla jsou aktualizovaná k 1. 1. 2025.

I. Výklad pojmů

- a) Předmětem chovu jsou příslušníci druhu osmák degu (*Octodon degus*). Dále také jen „osmák“.
- b) Chovatelem se pro účely těchto pravidel rozumí fyzická či právnická osoba, která je řádným členem ČSCH.
- c) Pro naše účely se chovem především rozumí odchov mláďat.
- d) Průkaz původu (dále jen „PP“) je oficiální listina vydávaná chovatelem, potvrzená databází na degus.eu (dále jen „databázi“) a zaručující původ zvířete.
- e) Výpis předků (dále jen „VP“) je neoficiální listina vydávaná chovatelem, který není oficiálně registrovaný u ČSCH.

II. Podmínky držení zvířat

- a) Je nezbytné osmáky chovat v podmínkách odpovídajících jejich fyziologickým i etologickým potřebám a neohrožovat jejich životní pohodu.
- b) Osmáci jsou **sociálně žijící zvířata** a je nezbytné je **chovat ve skupinách**, ve kterých mohou rozvíjet své vrozené komunikační schopnosti a sociální vztahy. Životní pohoda je stav, kdy zvíře netrpí zbytečným stresem a má možnost projevit své přirozené chování. Toto ustanovení se netýká zvířat nepřizpůsobivých, nebo těžce nemocných, pro něž je soužití ve skupině přítěží a zdrojem stresu. Netýká se ani dočasného oddělení březích samic či karantény nových zvířat.
- c) **Minimální doporučená velikost** ubikace pro dva osmáky by měla odpovídat rozměru 70x40x80 cm (šířka x hloubka x výška). Hloubka ubikace by neměla být menší než 40 cm a délka by neměla být menší než 70 cm. V případě vyšší ubikace je potřeba zastavět plochu tak, aby se zabránilo případnému pádu. Rozteč mříží ubikace, ve které se nachází mláďata, by neměla být větší než **1,5 cm**. Na každého dalšího osmáka je potřeba ubikaci zvětšit. Ideální doporučená velikost je **100x50x100 cm**.
- d) Vybavení ubikace by mělo umožňovat osmákům dostatek pohybu a mělo by být uzpůsobené tak, aby se předešlo možným zraněním.
- e) Umístění a vybavení ubikace by mělo být takové, aby osmáci nestrádali přílišným horkem nebo chladem, nemělo by být vystaveno přímému působení slunce a nemělo by stát v průvanu.
- f) Je naprosto nezbytné umožnit osmákům neustálý přístup k pitné vodě a zajistit jim dostatečnou výživu.
- g) V případě nemoci či podezření na nemoc je povinností chovatele poskytnout potřebnou zdravotní péči včetně návštěvy veterinárního lékaře.

III. Obecné podmínky chovu a odchovů mláďat

- a) Je nezbytné, aby chovatel dodržoval **podmínky registrovaného chovu**, tj. registraci chovných zvířat a registraci vrhů s průkazem původu do databáze. **Veškerou administrativu** s tím spojenou je vhodné **vyřizovat včas**.
- b) Chovným osmákem se rozumí osmák, který je registrovaný v databázi a v kolonce „stav“ má označení „chov“.

Před registrací nového chovného osmáka, jehož předci nejsou zaregistrovaní v databázi, doloží chovatel původ osmáka s min. II generacemi (rodiče a prarodiče) výpisem předků z mateřské chovatelské stanice a aktuální foto osmáka. Po schválení bude osmák administrátorem zaregistrován a chovatel poté získá práva ke kartě osmáka. Bez doložení původu s min. II generacemi nebude osmák uznán chovným.

- c) Povinností každého chovatele je registrovat každé živě narozené mládě do databáze do 6 týdnů od narození. Do registru je chovatel povinen zapsat pravdivě veškeré údaje a přidat aktuální fotografii mláděte. Pořadí narozených vrhů v zájmovém chovu se **značí písmeny abecedy**. První narozený vrh se značí **písmenem A, druhý B atd.** Po vyčerpání písmen abecedy se přidá číslo, kolikrát se abeceda otočila, tedy např. A2, B2 atd., po dalším otočení A3, B3 atd.
- d) Chovatel má povinnost **odchovávat osmáky s průkazem původu (PP)**. Chovatel je povinen vystavit PP všem mláďatům ve vrhu. Forma PP může být listinná i elektronická.
- e) Nový majitel má nárok k zakoupenému mláděti dostat i doklad původu. Doklad původu je součástí ceny zvířete a nelze jeho vydání zvlášť zpoplatňovat. Zvířata nevhodná do dalšího chovu nebo určená jen na mazlíčky obdrží PP pouze s II generacemi předků s tím, že zde bude uvedena poznámka s uvedením důvodu, proč daný jedinec není vhodný do dalšího chovu (vada), nebo byl prodán čistě jako mazlíček bez dalších chovatelských záměrů.
- f) Není přípustné, aby chovatel v rodokmenech záměrně uvedl falešné údaje. V případě zjištění této skutečnosti lze postupovat dle kárného řádu ČSCH.
- g) Zvířata vhodná k dalšímu rozmnožení je potřeba vybírat s ohledem na jejich zdravotní stav a povahu. Je nepřípustné, aby chovatel prováděl odchovy na zvířatech s vrozenými vadami a nemocemi, na chronicky nemocných zvířatech či zvířatech agresivních. Závažné vady zjištěné během chovu, např. cukrovka, šedý zákal, stále se opakující přerůstání zubů, epilepsie, mrtvice, nádorové onemocnění atd. jsou důvodem pro okamžité vyřazení jedince z chovu. Distančujeme se také od chovu osmáků typu "rex" s vlnitou srstí a bezsrstých typu "skinny". Úmyslný chov osmáků s rex genem je brán jako hrubé porušení pravidel chovu a je důvodem k zavedení kárného řízení dle Stanov ČSCH.
- h) **Výběr vhodného spojení** dvou zvířat by měl být prováděn s ohledem **na cíl chovu a na základě znalostí** zdravotního pozadí předků zvířat a dědičnosti požadovaných znaků.
- i) Při běžných chovech je uznávána plemenitba, která vychází z **Wrightova koeficientu příbuznosti**. Výpočet příbuznosti vychází z **5 generací**, přičemž 1. generace je rodičovský pár. Porovnávají se společní předkové ze strany otce a ze strany matky.

$$F_x = \Sigma (0,5^{n+m+1})$$

F_x – Wrightův koeficient

n – počet volných generací ze strany otce

m – počet volných generací ze strany matky

Volné generace jsou generace, ve kterých se nevyskytuje shoda.

Příklad: Stejný předek se vyskytuje u otce ve 4. generaci a u matky v 5. generaci.

$$n = 3, m = 4$$

$$F_x = \Sigma (0,5^{3+4+1}) = \Sigma (0,5^8) = \Sigma (0,0039) = 0,39 \%$$

Pokud je v rodokmenu více společných předků, koeficienty se sčítají.

$$F_x = F_x(1) + F_x(2) = \Sigma (0,5^{n_1+m_1+1}) + \Sigma (0,5^{n_2+m_2+1})$$

Nepříbuzenskou plemenitbou se rozumí plemenitba, při které není v 5 generacích shoda a Wrightův koeficient je 0 %. Tato plemenitba je nejvíce doporučena.

Vzdálenou příbuzenskou plemenitbou se rozumí plemenitba, kdy může ve 4. nebo 5. generaci nastat shoda nebo shody a celkový koeficient příbuznosti je **maximálně 3,2 %**.

Je však mít stále na paměti, že příbuzenská plemenitba snižuje genetickou variabilitu a upevňuje nejen žádoucí znaky, ale i nežádoucí vady a může negativně ovlivnit zdraví osmáka. Na druhou stranu je cestou, jak do chovu zapojovat nové zdravé jedince a rozšiřovat tak genetickou základnu chovu.

- j) Plánovaná **blíže příbuzenská plemenitba** musí být oznámena mateřskému chovateli a schválena odbornou komisí chovatelů osmáků na základě žádosti chovatele a nutně podložena chovatelským cílem. Doporučuje se pouze zkušeným chovatelům v případech, pokud je to nezbytně nutné. To znamená, že rodiče vrhu nesmí být v bližším příbuzenství, než že mají stejné prarodiče, tj. obdobně jako u lidí, že mohou být bratranec a sestřenice.
- k) **Úzká příbuzenská plemenitba není přípustná**, není tedy možné, aby rodiče vrhu byli sourozenci nebo rodič a potomek.

IV. Krytí zvířat

- a) **Minimální věk** pro první krytí **samice** je **24 týdnů** (6 měsíců). Minimální **váha** je **200 g**.
- b) Samice by měla poprvé **zabřeznout** v **rozmezí 6.–15. měsíce** života. Připuštění samice po 15. měsíci života je jen na zvážení chovatele, hrozí zvýšené riziko porodních komplikací.
- c) **Minimální věk** pro krytí **samcem** je **12 týdnů** (3 měsíce). V tuto dobu se stává samec pohlavně schopným/plodným. Samec by měl do věku 12 měsíců dosáhnout váhy alespoň 200 g. V opačném případě je na zvážení daného chovatele, zda takového samce stáhne z dalšího chovu.
- d) **Maximální věk** pro poslední krytí **samice** je **51 měsíců** (4 roky 3 měsíce). Chovatel by však měl přihlídnout k aktuálnímu stavu samice a nenechat ji nakrýt za každou cenu. Po dovršení tohoto věku již není žádoucí, aby samice zůstala ve společné skupině, kde se nachází plodný, nevykastrovaný samec, neboť i v tomto věku by mohla samice zabřeznout s rostoucím rizikem vážných komplikací.
- e) **Maximální počet vrhů** na jednu samici jsou **1–2 vrhy za rok**. Maximální povolený celkový počet vrhů na jednu samici za celý život je 6.
- f) **Maximální počet vrhů s PP** na jakéhokoliv jednoho samce není **sice omezený, ale chovatel by měl pamatovat na mnohonásobnou budoucí existenci potomků jedné linie a do svého chovu průběžně zařazovat i tzv. novou krev, nové samce pro zachování genetické variability**.
- g) **Před porodem samice je vhodné samce oddělit**, ideálně do jiné skupiny samic, kde plánujeme zabřeznutí, nebo do stávající skupiny samců, kterou jsme si pro chov cíleně vytvořili. V žádném případě **není žádoucí, aby samice hned po porodu znovu zabřezla a tím se zbytečně a nad svůj rámec vyčerpávala**. Pokud se tak stane ojedinele, lze to brát jako polehčující okolnost, pokud se tak bude stávat opakovaně, lze postupovat dle kárného řádu ČSCH.

V. Odchov zvířat

- a) Je třeba brát ohled na březost samice a uchránit ji zbytečných stresů, které by mohly mít vliv na zdraví narozených mláďat. V době březosti a odchovu mláďat je třeba poskytnout samici dostatek kvalitní a vyvážené stravy, zabezpečit dostatečný a bezpečný prostor pro budoucí narozená mláďata a poskytnout materiál pro stavbu hnízda.
- b) **Minimální věk pro odstav mláďat** a jejich předávání majitelům je **6 týdnů** s minimální **váhou 75 g**. Nejpozději v sedmém týdnu je nutné oddělit mláďata samčího pohlaví od sester a matky. Opět platí v případě plánovaného budoucího odchovu mláďat viz bod III, písmeno a).
- c) Pokud mláďata odstavujeme od 6. týdne a dále, v dané skupině se nesmí nacházet samec, otec vrhu, neboť hrozí, že nakryje své dcery a tím dojde k nežádoucímu blízkému příbuzenskému křížení tzv. inbreedingu. Takto raná březost je navíc pro mladé samice nepřipustná a může vést k vážným zdravotním rizikům.
- d) Chovatel je povinen každý vrh zapsat do databáze a do zdravotní karty matky zaznamenat případné komplikace během porodu nebo po porodu a úmrtí mláďat během porodu nebo po porodu.
- e) Chovatel je povinen do databáze zapsat zdravotní stav chovaného jedince, především prodělané zákroky, nemoci, anomálie, opakovaná úmrtí odchovaných mláďat a jiné vady, onemocnění či nestandardní jevy za účelem vysledování genetických vad či špatných predispozic v dané linii.

VI. Závěrečná ustanovení

- a) Cílem každého chovatele je odchov bez zdravotních problémů a odchov zvířat s PP s vyrovnanou povahou, odpovídajícím zbarvením a odpovídající délkou srsti.
- b) Nedodržováním a opakovaným porušením těchto pravidel se chovatel vystavuje nebezpečí kárných opatření.
- c) Při soustavném či opakovaném nedodržování těchto pravidel je možné proti chovateli vést kárné řízení dle Stanov ČSCH.
- d) Výjimku z pravidel je možné udělit v případě, že ji schválí Ústřední odborná komise chovatelů hlodavců.